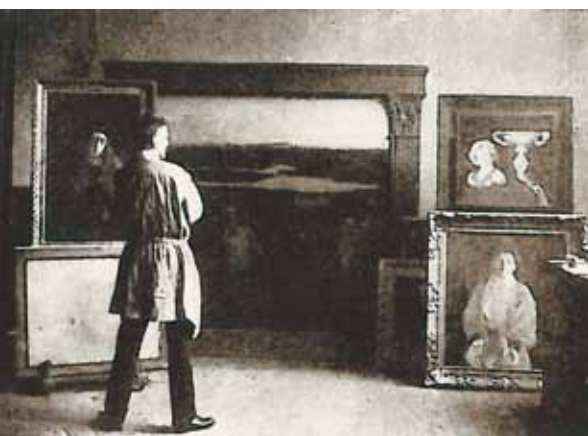

Ferenczy Károly a teraszon, 1910-es évek

Ferenczy Károly műtermében 1905 körül.

163.

FERENCZY KÁROLY (1862-1917)

Virágok parasztkorszóban, 1911

Olaj, vászon, 81,5x81,5 cm

Jelezve jobbra fent: Ferenczy Károly 1911

Kezdő ár: 24 000 000 Ft / 78 688 EUR

Becsérték: 40 000 000 – 60 000 000 Ft

Estimated value: 131 148 – 196 721 EUR

OEUVRE-JEGYZÉK: 319.

- In.: Ferenczy Károly (1862-1917) gyűjteményes kiállítás. Szerk.: Boros Judit – Plesznivy Edit, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2011. november 30. – 2012. május 27.

OEUVRE-JEGYZÉK: 297.

- In.: Genthon István: Ferenczy Károly. Budapest, Corvina Kiadó, Budapest, 1979.

PROVENIENCIA:

- Fővárosi Képtár (ltsz.: 3497),
- Leonard Joel Auction House. Melbourne, Australian and European paintings, 1992. katalógus: 863.

KIÁLLÍTVA:

- Ferenczy Károly képeinek kiállítása, Gróf Almásy-Teleki Éva Művészeti Intézete, 1940, katalógus: 157.
- A magyar művészet ötven éve, Székesfővárosi Képtár, Budapest, 1944, katalógus: 79.

REPRODUKÁLVA:

- Genthon István: Ferenczy Károly, 1862-1917, Képzőművészeti Kiadó, Budapest, 1963, katalógus: 286., 139. kép
- Genthon István: Ferenczy Károly. Corvina Kiadó, Budapest, 1979, katalógus: 297., 128. kép
- Ferenczy Károly (1862-1917) gyűjteményes kiállítás. Szerk.: Boros Judit – Plesznivy Edit, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2011. 370. oldal

Claude Monet: Krizantémok, 1878. magántulajdon

Ferenczy Károly a magyar festészet egyik fényes üstököse. Emberi kvalitásai, tisztessége, műveltsége, a világra való nyitottsága kivételes művészi vénával és érzékenységgel párosul. Kortársai rendre méltatták nemes jellemét, higgadt eleganciáját, műveltségét, felkészültségét, egyéni látásmódját. *„...Kultúrember volt a kultúremberek közt, messze kimagaslik, sokoldalú tudásával, szellemi áttekintésének széles horizontjával, rendkívüli irodalmi és általános tájékozottságával, a festők között éppúgy, mint általában a szellemi emberek táborában.”* – írja apjáról Ferenczy Valér. Kiegyensúlyozott, tartalmas családi élete nyugodt hátteret biztosított számára az alkotáshoz. Petrovics Elek Ferenczy Károlyról írt monográfiájában így írt az általa a festők festőjének tartott művésztől: *„Amit adott, nagyon is előkelő, igazi tömény művészet volt, az általános élvezhetőséget megkönnyítő segédanyagok teljesen hiányoztak belőle...”*.

Ez a tiszta művészet jelenik meg rendre a csendéletein is.

Ferenczy pályáján, a századforduló környékén jelentek meg a virágokat és rózsacsokrokat ábrázoló csendéletek. Az 1902 utáni, intenzív nagybányai korszakában, az oeuvre-katalógusok tanúsága szerint a híres Verrocchio-szobros műtől eltekintve nem készültek csendéletek. A rózsák és a virágok akkortól kaptak ismét nagyobb szerepet az életműben, amikor Ferenczy 1906-tól kezdve hosszabb időszakokat töltött Pesten, akkor, amikor tanári állást kapott a Mintarajziskolában, a későbbi Képzőművészeti Főiskolán. Képünk készülésének évében hét csendéletet találunk az oeuvre-jegyzékben, de egy évvel később ez a szám ismét kétféle csökken, és jól láthatóan előtérbe kerülnek a férfi és női aktok, a birkózók és a cigánylányok, illetve a Piétával folytatott nagy festői küzdelem.

Joggal merülhet fel a kérdés, hogy vajon miért fordult Ferenczy érdeklődése ismét a csendéletek felé 1910 környékén. Az életmű és az életrajz összevetése többféle választ is megenged. Elképzelhető, hogy Ferenczy számára a tanári szerepvállalás, és a hosszú budapesti tartózkodás nyomán előtérbe kerültek a hagyományos műtermi műfajok. A csendélet iránti érdeklődését táplálhatta magának a műfajnak az előtérbe kerülése is az abban az időben egyre inkább tért hódító progresszív művészetben. Ferenczyról tudható, hogy nagyon alapos tudása és ismerete volt a klasszikus művészettről, de figyelemmel kísérte a modern művészet alakulását is. Valószínűleg maga is láthatta a kortárs francia festészet budapesti bemutatóit 1907-ben (Modern francia mesterek, majd Gauguin és Cézanne a Nemzeti Szalonban). (Bellák 2011, 108.) Sőt, a modern francia mesterek nyomdokain járó Nyolcak (akkor még inkább „Kernstok-csoport”) kiállításai sem kerültek el a figyelmét, még annak ellenére sem, hogy a „neós” Czöbel, illetve Kernstok és társai festészetének harsány esztétikuma távol állt az ő ízlésétől. A Cézanne és Matisse nyomdokain járó „magyar fauves”-ok első kiállítása mindenesetre éppen 1909 decemberében, vagyis közvetlenül a Ferenczy csendéletek megszületése előtt nyílt meg a Könyves Kálmán Szalonban.

Az 1910-es csendéleteken jól látható, hogy esztétikai szempontból Ferenczyt mégsem inspirálták Cézanne magyar követőinek kompozíciói. Jellemzően nem a gyümölcsök és az edények modern metrikája mentén tért újra vissza a műfajhoz. Ferenczy a klasszikus németalföldi csendéletfestészet újra értelmezésével, átültetésével próbálkozik.

Ferenczy Károly: Rózsaszín és fehér rózsák tálon, 1911 magántulajdon

E csendéletek kompozíciója és eszmeisége, a Ferenczyhez hasonlóan szintén a klasszikusokkal viaskodó, az önreflektív, „múzeumi” művészettel kísérletező Manet műveivel mutatnak rokonságot. A két festő párhuzamba állítása az aszparáguszos és az ananászos csendéleteik összehasonlítása mentén válik különösen izgalmassá. Mindkét festő szeme előtt a klasszikusok, elsősorban Tiziano és Velázquez festőisége és szellemisége jelenhetett meg, amikor hozzáfogtak egy-egy kompozícióhoz.

A „múzeumi művészet” mércéje jól kimutatható Ferenczy aktképein is. Velázquez 1651-es *Rokeby Vénusz*ának drapériakezelése és testábrázolása konkrétan is inspirálta a mestert (Boros 2011, 58.). A csendéletek esetében azonban nem ilyen egyszerű a helyzet. Itt elsősorban a drapériás csendéletekhez nyújtott erőteljesebb inspirációt a klasszikus festészet, míg az olyan képeken mint a *Nyúl és kakas*, (1910) vagy az *Ananászcsendélet*, (1911) inkább a naturalizmus hatása erőteljesebb. Ferenczy még ebben a műfajban is izgalmas és tartalmas alkotásokat hozott létre. Változatos korszakokból származó tárgyakkal, porcelánfigurákkal, vázákkal és kerámiákkal kísérletezett. Ebbe a sorba illeszkedik a *Virágcsendélet paraszt korszakban* című kép is, melynek kalocsai motívumokkal ékesített puritán vázájába dús virágcsendéletet helyezett.

A háttérben azonban ismét felsejlik a „múzeumi művészet” által megkövetelte etalon. Amíg a korsó a megcsillanó mázzal szinte fotografikus naturalizmussal készült, addig a bazsarózsák és a kardvirágok mellé helyezett páfrányok egészen beleolvadnak a talán nem véletlenül zöldre festett falba. Ha pedig esztétikailag egy fokkal mélyebbre hatolunk, és magunk elé idézzük Monet tapétás virágcsendéleteit is, akkor megállapíthatjuk, hogy a *Virágcsendélet parasztkorszakban* című festmény még arra a bravúrra is képes, hogy elvezesse a nézőt egészen a kép, illetve a képszerűség, avagy a reprezentáció és a valóság problematikájához, mely Manet-től Matisse-ig a modernizmus egyik kulcskérdése lett. *„Ferenczy nem robbantja szét a teret és a formát, nem szedi ízekre, nem analizálja, hanem körüljárja, letapogatja, sőt tulajdonképpen lesimítja azokat az éleket és sarkokat, amelyek az avantgárd festőknél olyan fenyegetően tördelik és szabadlják a képfelületet. A háttér valójában mint egy védőburok öleli körbe motívumait, kiiktatva nemcsak a külvilág hatásait, hanem azon az egy, magában álló tárgyon kívül mindent. Ferenczy csendéleteire nem lehet úgy tekinteni, mintha a művész lemondana a nagy témáról. Ananászai, kisebb, tömött virágcsokrai, porcelánpapagájai nem kisszerű, tárgyi mivoltukban érdekesek. Ezek a tárgyak a művész által keresett legelemibb formák hordozói. Nem absztrakt formák, de szinte az absztrakció határán állnak. Ferenczy számára éppen azért fontosak, mert egyszerre képesek megőrizni tárgyi jelentésüket, formai egyértelműségüket, miközben lényegében a fényvel és színnel átítatott forma, a tiszta festői forma megjelenésének médiumai.”* /Bellák Gábor: Összegzés, vagy állóösszegzés - Ferenczy Károly csendéleteiről. In.: Ferenczy Károly (1862-1917) gyűjteményes kiállítása. Szerk.: Boros Judit - Plesznivy Edit, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2011. 121. oldal /

Ez a lírai, fennkölt és intim, az életműben szokatlanul nagyméretű csendélet ötvözi a naturalizmust meghaladó progresszív stílusirányzatokat a klasszikus festészeti hagyományokkal. A kisszámú életműből csak ritkán bukkan fel ehhez hasonló, felületében is gyönyörű, elegánsan megfogalmazott kép.

Kaszás Gábor

Edouard Manet: Virágcsokor, 1882. Murauchi Art Museum, Tokio

Fényes Adolf: Csendélet porcelánórával, 1910 körül Janus Pannonius Múzeum, Pécs

